

KOMMISSJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

JUSTISDEPARTEMENTET	
22 JUN 2009	
SAKSNR:	200802270
AVD/KONT/OBJE:	LOV/ES/VIL
DOKNR. 11	ARKIVKODE:

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8055 Dep
0030 Oslo

Deres referanse	Deres dato	Vår referanse	Vår dato
200802270 ES VIL/an	30. mars 2009	200500193	18. juni 2009

Høringsuttalelse – forslag om permanente regler om fjernmøte og fjernavhør i straffesaker

Det vises til Justisdepartementets høringsbrev 30. mars 2009, med frist for å avgi uttalelse til 3. august 2009.

Innledning

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt som begjærer gjenåpning av en rettskraftig dom skal få ny behandling av sin sak i retten. Som grunnlag for begjæringen anføres som regel at det foreligger nye bevis eller nye omstendigheter som synes egnet til å føre til frifinnelse eller til anvendelse av en mildere strafferegel eller en vesentlig mildere rettsfølge (straffeprosessloven § 391 nr. 3). Ikke så rent sjelden er begjæringene også begrunnet med at det foreligger særlige forhold som gjør det tvilsomt om dommen er riktig og at tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om domfeltes skyld blir prøvd på ny (straffeprosessloven § 392 annet ledd). Som begrunnelse for at dette siste vilkåret er oppfylt, anføres det ofte fra domfelte at gjennomføringen av rettsmøtet skjedde på en måte som etterlater tvil om han fikk en rettferdig rettergang, og at dette har virket inn på resultatet av dommen. Anføres som eksempel at domfelte ikke fikk forklare seg slik han ønsket, at han ble avbrutt av dommeren eller aktor, at vitnene hans ikke fikk forklare seg slik de hadde tenkt o.s.v. Selv om det skal mye til for å gjenåpne en sak på dette grunnlaget, er kommisjonen opptatt av at domfelte opplever at han har fått en rettferdig rettergang og at han er blitt hørt i prosessen.

Kommisjonen vil innledningsvis bemerke at den forutsetter at opptak av fjernmøter og fjernavhør lagres, og oppbevares som en del av sakens dokumenter, slik at opptakene kan gjøres tilgjengelig for kommisjonen ved en eventuell senere gjenåpningssak. Det må fremgå tydelig av rettsboken at det er avholdt fjernmøte eller foretatt fjernavhør, og det bør være en referanse til opptaket som gjør det lett gjenfinnelig.

Kommisjonen gir nedenfor noen merknader til forslagene om fjernmøter og fjernavhør.

Fjernmøte i saker om fengslingsforlengelse og tilståelsesdom

Reglene om fjernmøte i saker om fengslingsforlengelse og tilståelsesdom er i dag regulert i en egen prøveforskrift. Utkastet til endringer i straffeprosessloven synes i det vesentlige å være en videreføring av ordningen, som har vært til prøve ved noen utpekte domstoler. Ordningen foreslås nå utvidet til å gjelde hele landet, og er ikke lenger betinget av at siktede uttrykkelig gir samtykke til at fjernmøte kan avholdes.

a. Fjernmøte i saker om fengslingsforlengelse

Departementets foreslår at hovedregelen fortsatt skal være at siktede skal ha rett til å være fysisk til stede ved behandling av spørsmålet om fengslingsforlengelse i tingretten. Denne retten er ubetinget, dersom det gjelder spørsmål om å beslutte forlengelse av fullstendig isolasjon og i saker hvor siktede har sittet i varetekt i mer enn 90 dager. Her kan fjernmøte bare avholdes når domfelte samtykker.

Fjernmøte ved "ordinære" fengslingsforlengelser skal likevel kunne avholdes uten siktedes samtykke, dersom retten finner det ubetenkelig og siktede er hørt. Kommisjonen er innforstått med at avvikling av fengslingsforlengelser ved fjernmøte kan ha flere fordeler, blant annet at det vil medføre kostnadsbesparelser for politiet. Det er likevel grunn til å understreke at eventuelle innsigelser fra siktede må tillegge betydelig vekt ved avgjørelsen av om det skal avholdes fjernmøte eller ikke. Etter kommisjonens vurdering må det foreligge særdeles vektige grunner for at retten skal beslutte fjernmøte uten siktedes uttrykte samtykke. Kommisjonen slutter seg til forslaget om at avviklingen av fjernmøtet alltid skal skje ved bildeoverføring, og anser det som opplagt at siktede må gis adgang til fortrolig konferanse med sin forsvarer under fjernmøtet.

b. Fjernmøte i tilståelsessaker

Det ligger i sakens art at det bare unntaksvis vil være at tilståelsessaker blir begjært gjenåpnet. Det kan være aktuelt hvor domfelte er funnet å være strafferettslig utilregnelig, og det stilles spørsmål ved om han kan ha vært utilregnelig også på handlingstiden for tidligere pådømte forhold, herunder forhold som er pådømt som tilståelsessak.

Forslaget til endringer i straffeprosessloven § 248 viser til bestemmelsene i utkast til endringer i § 185 tredje ledd, tredje til niende punktum. Forslaget innebærer således at retten kan beslutte fjernmøte i tilståelsessaker dersom den ikke finner det betenkelig, selv om domfelte ikke har gitt sitt samtykke til dette. I likhet med forslaget om fjernmøte i saker om fengslingsforlengelse, er det kommisjonens vurdering at domstolen må være særdeles varsom med å beslutte fjernmøte i tilståelsessaker uten siktedes uttrykte samtykke. Ettersom pådømmelse etter § 248 krever samtykke fra siktede, kan han unndra seg pådømming ved fjernmøte ved å trekke tilbake samtykket til pådømmelse som tilståelsessak. I disse tilfellene bør retten legge særlig vekt på siktedes innvendinger mot fjernmøte, slik at han ikke blir "presset" til å foreta et valg mellom pådømmelse ved fjernmøte eller full hovedforhandling i meddomsrett.

Kommisjonen kan for øvrig vanskelig se at det vil være noen nevneverdige besparelser ved å avholde fjernmøter i tilståelsessaker. Pådømmelse i tilståelsessaker skal som hovedregel skje på siktedes "hjemsted", og avvikling av fjernmøter krever utvilsomt en del praktiske gjøremål, både før, under og etter gjennomføringen av fjernmøtet. I lys av dette vil det trolig være enklest for alle parter å innkalle siktede til et ordinært rettsmøte.

Fjernavhør

Fjernavhør av vitner og sakkyndige er i dag regulert i egen forskrift. Forslaget er således ingen nyordning, selv om ordlyden i forskriften ikke direkte videreføres i utkastet.

Forslaget om fjernavhør etter straffeprosessloven § 109 a gjelder alle rettslige avhør, - under etterforskingen, hovedforhandlingen og ved bevisopptak. Adgangen er begrenset til å gjelde situasjoner hvor avhør direkte for retten ikke lar seg gjennomføre eller er spesielt byrdefullt, og det er forutsatt at fjernavhør ikke bør foretas når forklaringen kan være særlig viktig eller andre forhold gjør det betenkelig. Som påpekt av departementet skal retten på embets vegne påse at saken blir fullstendig opplyst, jf. straffeprosessloven § 294. Kravet om "fullstendig opplyst" er en rettsgaranti i vår strafferettspleie, og det er derfor viktig at retten legger særlig vekt på siktedes eventuelle innvendinger mot fjernavhør før beslutningen treffes.

Kommisjonen kan se for seg at et fjernavhør uvilkårlig vil skape en distanse mellom vitnet og rettens aktører, slik at det i ettertid kan bli reist spørsmål om fjernavhøret hindret vitnet å gi en fullstendig forklaring for retten. Sett i lys av dette bør terskelen være lav for at dommeren avbryter et fjernavhør og innkaller vitnet til personlig fremmøte for retten, dersom vitnets forklaring synes å være påvirket av at den avgis ved fjernavhør.

Ved fjernavhør av sakkyndige etter utkastet § 149 a, skal det foretas samme vurdering som ved fjernavhør av vitner etter utkastet § 109 a, og kommisjonen viser til sine merknader ovenfor. Det er grunn til å understreke at sakkyndige uttalelser, både om rettsmedisinske og tekniske forhold, står helt sentralt i mange gjenåpningssaker. Det er derfor særlig viktig at samtlige forhold som vedrører den sakkyndiges mandat blir tilstrekkelig belyst gjennom eksaminasjon av den sakkyndige under forhandlingene. Kommisjonen vil fraråde fjernavhør av sakkyndige i saker hvor den sakkyndige benytter visuell eller audiovisuell fremvisning når han/hun presenterer sine vurderinger og konklusjoner for retten. Det samme gjelder i saker hvor den sakkyndige må beskrive spesielle faglige/tekniske forhold som krever hans nærvær i retten. Kommisjonen antar at slike forhold lett vil føre til retten finner det betenkelig ved fjernavhør.

Forslagene om fjernavhør av vitner og sakkyndige kan ha direkte betydning for kommisjonens egen saksbehandling, jf. straffeprosessloven § 398 a annet ledd om kommisjonsavhør av vitner, og § 398 b annet ledd om oppnevning av sakkyndige. Forslagene vil særlig kunne være anvendelige ved gjennomføring av kommisjonsavhør etter § 398 a og muntlige høringer etter § 398 første ledd. Siden kommisjonens opprettelse 1. januar 2004 er det ikke foretatt noen kommisjonsavhør og det er kun blitt avholdt én muntlig høring. Det antas derfor at den praktiske nytten av bestemmelsene vil være ytterst liten. Det fremstår som mest sannsynlig at kommisjonen vil innkalle vitner og sakkyndige til personlig fremmøte ved gjennomføring av kommisjonsavhør og muntlig høring.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene til endringer i straffeprosessloven om fjernmøter og fjernavhør får ingen økonomiske eller administrative konsekvenser for Gjenopptakelseskommisjonen.

Med hilsen

Janne Kristiansen
leder